

formuleringerne i Lykkebergs nye bog vinder i dagsorden-sættende kraft, hvad de taber i sandhedsværdi. Disse indvendinger skal dog ikke skygges for, at Lykkeberg fortjener stor ros for at have skrevet en bog, som cementerer hans position som en langt mere indsigtfuld kommentator end de fleste andre, og som for alvor gør os klogere og hæver den offentlige samtale niveau. Jeg glæder mig allerede til hans tredje bog – til fortsættelsen på et ekstraordinært interessant forfatterskab.

Jan Maintz Hansen

Uvederhæftig psykoanalyse

Finn Spangsberg Storgaard: Offerrøllens betydning for autoritet og frihed. Institut for kultur og identitet, Roskilde Universitet, 2012, 368 sider, 199 kr. (paperback), 299 kr. (indbunden).

Ifølge Finn Spangsberg Storgaards doktorafhandling *Offerrøllens betydning for autoritet og frihed* (forsvaret 26. juni 2012 på RUC) er det *kun* ved indsigten i dine egne personlige motiver til videnskabelighed, at du kan undgå sygelige fortrængninger!

Med andre ord er *selvindsig* afgørende for, at søgen efter mening og sandhed, i såvel videnskab som i kunst og kærlighed, skal have en chance for at finde sit troværdige fundament; og da dette fundament er afgørende for at skabe kontinuitet og ordentlige livsforhold for mennesker, ja, så må enhver med respekt for videnskab, kunst og kærlighed først og fremmest efterspørge: Hvad er mine personlige motiver til en videnskabelig undersøgelse?

Som det imidlertid vil fremgå, viser Finn Spangsberg Storgaards doktorafhandling sig så præget af religions- og kvindefravær, og desuden uhjælpeligt fastlåst i 70'ernes opgør med studenteroprøret, at der er betydelige blinde vinkler for forfatterens egne motiver til videnskabelig undersøgelse.

Finn Spangsberg Storgaard, som er praktiserende psykoanalytiker (samt litterat og psykolog, herefter FSS), viser i sin undersøgelse, at "en fremherskende tendens i vores vestlige kultur til at frigørelsesprocesser, ofte i form af revolutionerende kulturkampe, underdrejes til selvundertrykkelse og ofring af andre". Undersøgelsen tager sit udgangspunkt i FSS' syn på fem af vor kulturs betydnings-

fulde mandlige skikkelser: Den historiske Jesus, Freud, Goethe, Wagner og Wittgenstein; og lad det være sagt med det samme: Afhandlingen er præget af en helt personlig vekselvirkning mellem form og indhold ("stoffet er lige så meget et konglomerat, som mennesker er"), hvilket medfører en diffus stil.

Kvindelige komponisters, filosofers og forfatters kultur-betydning nævnes ikke med ét ord (og så af en moderne freudianer!), men der kunne da ellers nævnes adskillige relevante kvindelige kulturpersonligheder som pendants til FSS' mandlige udvalgte, fx Hildegard von Bingen, Simone de Beauvoir, Hannah Arendt, Marilyn French og Karen Blixen. Sidstnævntes liv og værk kan netop ses i lyset af kampen med og mod autoriteter, kampen for ikke at ende i en offerposition men i stedet i en frihedsposition.

Afhandlingens fem mandlige hovedpersoner analyseres ud fra en på forhånd fastlagt skabelon: Hovedpersonen gør oprør mod autoritet, møder (søger) ny autoritet og oprøret opgives med ofring af selvstændighed og frihed til følge. Denne på forhånd fastlagte skabelon passer lige netop som hånd i handsket til FSS' psykoanalytiske

mission: At vække til modværg mod alle former for autoriteter.

Men i den videre behandling af sine udvalgte analysander tager FSS dog hverken hensyn til, at der kun findes meget lille viden om den historiske Jesus (efter nogens mening slet ingen) eller hensyn til, at både Wagner og Goethe levede i tider, hvor kristendommen ikke blot var et åndeligt subjektivt anliggende, men var en del af den herskende magtbrynje. FSS har heller ikke øjnene åbne for, at flere af dem med alderen fik et kompliceret syn på troen, fx den sene Wittgenstein, som havde et ekstremt nuanceret syn på religion.

FSS ser Jesus som roden til det virkelig onde i vor kultur. Denne påstand "bevises" via en psykoanalyse af den historiske Jesus, og FSS' konklusion er, at Jesu oprør mod ydre regler og love fra såvel den nære familie som fra farisæerne ender i en selvundertrykkende ofring, manifesteret i døden på korset.

FSS må dog konkludere, at Freud ikke *selv* ender i en lignende offerrolle, og det er heldigt, for det er jo netop Freuds psykoanalytiske arbejdsmetode FSS, i protest, har valgt som sin videnskabelige metode. FSS mener nemlig, at det er nødvendigt at eksperimentere indenfor

humanistisk forskning, fordi vort postmoderne samfund er blevet alt, alt for præget af konkurrence- og oplevelsesmentalitet og hertil alt, alt for præget af kristendommens historiske Jesus, der ifølge FSS i virkeligheden var en selvhadsk og ukærlig personlighed. Disse uheldige prægninger af det postmoderne samfund fører til mindsket modstands- og frigørelseskraft, og det er altså simpelthen psykoanalytikerens mission at vække til modværge, så både forskere og forskeres stofområder ses analyserende efter for offerrollens ødelæggende virkninger på frihedsmulighederne.

Afhandlingens eksperimentelle hensigt er at vise, at der skal foregå en samtidig psykoanalyse af stoffet og af den, der formidler stoffet. Så FSS ser som følge heraf tilbage på sin egen deltagelse i oprørsbevægelsen i 1970'ernes århusianske universitetsmiljø. For også her ofredes friheden på autoritetens bål, og selv om kvindebevægelsen til en vis grad undgik nederlaget, så endte det samlede 70'er oprør med at underkaste sig Marxismens herredømme. Af FSS' analyse fremgår det, at han selv dengang fagligt, sagligt og kritisk forsøgte at råbe vagt i gevær ift. Marx' autoritative

ofring af selvstændig og fri universitetstænkning; dog uden held, fx blev en kritisk samtale mellem ham selv og professor i socialpsykologi Peter Brückner aldrig udgivet, fordi en politisk korrekt, marxistisk, "chefideolog" ville lave "rettergang" inden udgivelsen. Om dette skal være et eksempel på FSS' selvanalyse må stå hen i det uvisse; men de personlige oplevelser fra 70'erne har sat deres uafvendelige præg på FSS på en sådan måde, at det er herudfra al analyse og forholden sig har rod. Denne rodfæstethed tyder på, at forfatteren er stagneret og ude af stand til at rokke sig en millimeter fra sit personlige udgangspunkt i skabelonagtigt beskrevne oplevelser fra 70'erne.

Der skrives meget om Goethes selvbiografiske bog *Den unge Werthers lidelser*, hvor den lidenskabelige kærlighed ofres, og Werther ender med at begå selvmord. Men hvorfor forbigår FSS Goethes *Faust*, som undersøger både menneskelige og guddommelige elementer, og ifølge store dele af forskningen har meget at gøre med Goethes egen udvikling? Svaret er tydeligvis, at Faustmyten ikke passer ind i FSS' på forhånd fastlagte skabelon.

FSS analyserer også, hvor-

dan Wittgenstein ødelægges følelsesmæssigt af en autoritær og nærmest narcissistisk far, som har skyhøje forventninger til sin søn. Med denne ødelæggelse i bagagen udvikler Wittgenstein sin sene *sprogspilsteori* opsplittet i mange scenarier. En sådan teori om sprogets mange og helt uforudsigelige spils scenarier kan medføre en atomisering af fælles sandhedskriterier. Og når man således ikke kan have fælles sproglige kriterier, vil den individuelle identitet blive usikker og risikoen for at komme i en offerrolle vil ifølge FSS være stor. Men FSS overser helt, at Wittgensteins sene sprogteori bygger på hans grundholdning, som kan udtrykkes *hvis Gud ikke er til, så er alt tilladt*. Altså, FSS udvælger lige præcis det, der kan bruges i sin egen forforståelse og overser dermed, at Wittgenstein anser sproget for noget helt andet end en atomiserende bedømmelse af verden.

Og nu Wagner: Han vil simpelthen skabe en anden verden end den kristne. Med sin kunst vil han afmystificere den kristne, gamle verden, som må ramle sammen, før en ny kan tage sin begyndelse. Det vil sige, at kunsten skal forløse følelser og stemninger via temaer som

kærlighed, elskov, magt, undergang, ondskab; for når følelser og stemninger således er forløste kan en ny erkendelse indfinde sig. En erkendelse af, at al religion er overflødig; det hele er nemlig slet ikke så mystisk og overnaturligt, man skal blot turde se virkeligheden i øjnene, så vil man kunne få øje på en ny vidunderlig verden, ifølge FSS.

Men det overses fuldstændigt, at Wagner efterhånden slet ikke ser mennesket som et subjekt, som ville kunne lægges på en analysebriks; for mange af Wagners store operaer er mytiske fortællinger, som ikke kan kobles til den analysebriks, som FSS ellers allerede, i sit eget hoved, har lagt Wagner på med sin påstand om, at Wagner ofrede sit levede liv for en idé.

FSS ønsker med sin doktorafhandling at tage læseren med på sin egen oplevelsesrejse i tid og rum for at se, ”at verden er uendeligt meget større, end den ser ud i vores samtidshoveder til hverdagsbrug”. FSS’ intention er at vise læseren sin helt egen tolkning af kulturarven, så man kan se sig selv og sine medmennesker udefra og dermed udøve den nødvendige selvrefleksion, der er altafgørende for al diskussion og handlen.

Men hvis FSS i videnskabelighedens navn virkelig vil fastholde, at han i sin doktorafhandling analyserer sine motiver til at skrive om frihed, autoritet og offerrolle, så må man konkluderende betegne ham som uvederhæftig. Selvom der er tale om en doktorafhandling, der behandler den uhyre relevante problemstilling ”offerrollens betydning for autoritet og frihed”, får jeg som konsekvens af ovenstående kritiske kommentarer lyst til at sige: Om igen!

Det kan ikke udelukkes, at Finn Spangsberg Storgaard er en god psykoanalytiker i sit virke på Helgenæs, men noget tyder på, at han er blevet offer for personlige motivers uransagelige veje i sin (dum)stædige jagt på argumenter for, at offerrollen er den altomfattende rod til alt ondt.

Lærke Grandjean

Uddannelse mellem humanistisk livsdannelse og arbejdsmarkedsrelevant kompetenceudvikling

*Martha C. Nussbaum:
Not For Profit: Why Democracy Needs the Humanities, Princeton University Press, 2010, 192 sider, 15,95 USD.*

Den amerikanske filosof Martha Nussbaum har begået et lille manifest, der passioneret argumenterer for nødvendigheden af humaniora og den humanvidenskabelige samfunds- og livstilgang i uddannelsessystemet. Udgangspunktet for manifestet er Nussbaums samtidsdiagnosticering af en verdensomspændende krise i uddannelsessystemerne, som ifølge hende har et massivt omfang med voldsomme implikationer, men som alligevel foregår nærmest ubemærket. Alarmen over skriget i stilhed skyldes den grad, hvormed især humaniora skubbes til side på alle niveauer i uddannelsessystemet og i samtlige dele af verden, til fordel for et ensidigt teknologisk fokus på instrumentel og arbejdsmarkedsrelevante kompetenceudvikling, der er indkapslet i et er-